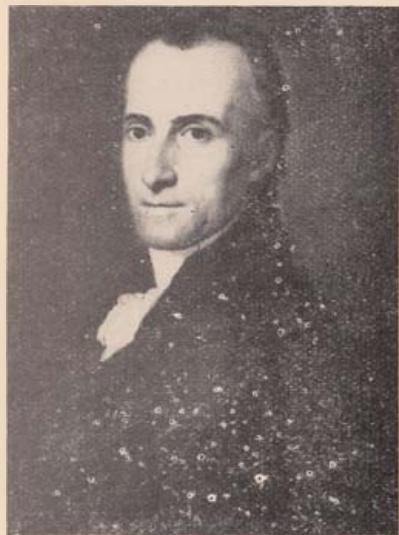

KAZINCZY ELEVEN EMLÉKE

1759–1831

a szűkebb pátria mit köszönhet a „szent öreg”-nek, aki *Petőfi* szavai-
val szólva – „...*fél századig Tartá vállán, mint Atlasz az eget, A
nemzetiségnek ügyét.*” Az ünnepségsorozat szervezői azt keresték,
hogy a megemlékezésen túl miként hasznosíthatnák a múltból jövő
példát a jelen szolgálatában.

1

A nagy költő halálának 140.
évfordulóján sokszinű ünnepség-
sorozat zajlott le *Sátoraljaújhe-
lyen* az őszi hónapokban. Amint
a széphalmi fák alatt magasodó
sírkő egyik felirata emlékeze-
tünkbe idézi:

„Széphalomban Élete' LXXIII
dik évének lefolyta után
MDCCCXXXI a' sűrű halalok'
... esztendejében” hunyta le
örökre szemét „íróink dísze, ve-
zére, Honnyelvünk gyönyörű
tolla, *Kazinczy Ferenc*”.

Az észak-magyarországi kis-
város, Zemplén vármegye egy-
kori székhelye többszörös joggal
érezte kötelességének a megem-
lékezést. A város vezetői, a ha-
ladó hagyományokra fogékony
polgárai és diákjai tudják, hogy

*„A nyelv egyik legféltőbb kincse,
egyik legfőbb dísze a nemzetnek...”*

Az ünnepségsorozatot az ifjúság kezdte: Sátoraljaújhely város kezde-
ményezésére Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár
megye, valamint Debrecen, Miskolc és Sátoraljaújhely város négy-négy

középiskolás diákja részvételével október 30-án került sor a „szép magyar beszéd” területi versenyére. Gálos Tibor, a Művelődésügyi Minisztérium főelőadója bevezetőjében utalt arra, hogy a Kazinczy tiszteletére rendezett versenynek aligha lehet méltóbb színhelyet találni annál az épületnél, az egykori zempléni megyeházánál, amelyben az író oly sokszor megfordult, amelynek egyik szárnyában másfél évtizeden keresztül dolgozott.

A zsüri, amelynek munkájában részt vett *Bencédy József*, *Deme László* és *Z. Szabó László* is, elégedetten nyilatkozott a résztvevő diákok teljesítményéről, a rendezésről. A szakmai értékelés minden bizonyal közvetlenül is hozzájárul a szép magyar beszéd fejlesztéséhez hazánkban ezen a területén. A hasznos tanulságok mellett a résztvevők magukkal vihették a széphalmi díjkiosztás szép emlékét is.¹ *Kazinczy Ybl* Miklós által tervezett kis mauzóleum-múzeumának lépcsőin hangzottak el a zárószavak.

A tapasztalatok összegezésekor kitűnt ismét, hogy a szép magyar beszéd problémaköre nem szűkíthető le a helyes artikuláció kérdéseire; gondolataink árnyalt szóbeli kifejezése a fő cél, amihez tudatosan igazodik a tiszta hangképzés, a beszéd-dallam és – ritmus, a szünetek alkalmazása. Újra meggyőződhattünk arról is, hogy *klasszikusaink emlékeit akkor ápolhatjuk a legméltóbban, ha munkálkodásuk eredményeit a jelen igényeivel kapcsoljuk egybe. Kazinczy* intelmét a nyelv jelentőségével kapcsolatban diákfiatalok cselekvő részvételével sugározta tovább e verseny.

2.

... izgadott ő is azért, aminek gyümölcsait
aratni más fogja; félszázadig küzdött a
pusztákon s egy messzепillantás az ígérlet
földébe lőv minden jutalma.”

(Kölcsey)

A *Kazinczyt* idéző rendezvények sorában az október 31-i emlékünnepe ly foglalta el a központi helyet. *Wéber* Antal nagyhatású előadása nemcsak *Kazinczy* irodalomtörténeti értékelését adta, felvázolta színes emberi alakját is. A hallgatóság árnyalt képet kapott a korról, melyben a nyelv és ízlés reformja a polgári haladás egyik formájává nőhetett; megérthette egy kezdeményezésben gazdag, sokféle ellenállást leküzdő élet jelentőségét. *Kazinczy* ma nem tartozik a tömegek által olvasott írók közé, ezért külön örömmel fogadtuk az irodalomtörténész

¹ A „Kronika”, a Sátoraljaúj helyi Kossuth Gimnázium Kazinczy Körének sokszorosított formában megjelenő közlönye 1971. októberi, 21. számában közli a „Szép magyar beszéd” megyei és területi versenyének eredményjegyzékét. (Szerk.)

bensőséges hangulatú előadását: a Mester máig kiható jelentőségét meggyőző erővel fogalmazta meg.

Az ünnepi szónok által rajzolt pályaképet egészítette ki a korreferátum, mely a *Kazinczyt* Sátoraljújhelyhez és vidékéhez fűző szalakat világította meg. E vidékkel kisgyermek korában Regmecen ismerkedett, majd a sárospataki kollégium diákja volt. Regmecen folytatja 1791-től a Kassán már megkezdett széleskörű irodalmi és szervező tevékenységét. Itt tartóztatják le, s ide tér vissza 2387 napi börtöne után. Házasságkötése után, 1806-ban teremti meg saját otthonát Széphalmon. Innen irányítja haláláig az irodalmi életet, a nyelvújítás küzdelmeit. Sátoraljújhelyen gyakran megfordul, aktív résztvevője a megyei közéletnek, tanúja *Kossuth* itteni pályakezdésének, 1915-től rendezője a megyei levéltárnak.²

Halála után Széphalom neve fogalommá nőtt: egy tanulságos életpálya és egy gazdag korszak hordozója. Alig van az elmúlt másfél évszázadban olyan költő, aki ne róttá volna itt le kegyeletét a fákkal körülvett sír előtt. A mostani ünnepség meggyőzően tanúsította, hogy az utókor mennyire fogékony e nagy előd tanításának befogadására. Kedves színfolttal gazdagította e programot *Ujj* Viktor zeneszerző ez alkalomra komponált s itt bemutatott Ajánlás c. kórusműve *Kazinczy* verseire.

3. *„Itt állottanak ők, azok a nagyok...
Ab! a hely nem az a mi vala! ők eltűnének
innen! Eltűntek! De te nem látod-e rémeiket?*

A múlt nagy alakjait idézik *Kazinczy* szavai; azokat a hagyományokat, melyeket ma is tisztelettel ápolunk. A múlt és a jelen kapcsolataival foglalkozott az a *honismereti tájkonferencia*, amelyet november 14-én tartottak városunkban. *Balassa* Iván referátuma azzal a kérdéssel foglalkozott, mi a szerepe a honismereti mozgalomnak a tudomány szolgálatában. Történelmi vizsapillantása s a jelen igényeinek számbavételével egyaránt azt bizonyította: *az önkéntes gyűjtést a tudomány nem nélkülözheti*. Zempléni és abaúji példákkal illusztrálta gondolatait. *Erdélyi János* levelezőkkel dolgozott, *Herman Ottó* a bodrogi Kárádon és Lukán is gyűjtetett, de a sárospataki Faluszeminárium anyaga is jelzi a nem hivatásos gyűjtők fontos szerepét. Ma, a nagy összefoglalások készítésének korában a szaktudósok nem képesek mindent összegyűjteni, az útmutatók alapján kapott segítség sok eltűnő fogalom

² A tartalmas korreferátum, melyet cikkünk szerzője mondott el, szintén a Krónika említett számában olvasható a „Mi *Kazinczy*nk” címmel. (*Szerk.*)

(pl. a Bodrogekben a *fuvász* vagy a *sulyom*) megőrzését teszi lehetővé.³ A tudomány pontos és alapos leírást vár, ez nem avul el. A helytörténet és néprajz területén különösen nagyon hasznos az önkéntes gyűjtők segítségével.

A korreferátumok és hozzászólások meggyőző adatokkal bizonyították az előadás igazát: Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az utóbbi években kiadványok egész sora tette közzé az önkéntes gyűjtők, iskolai szakkörök gazdag anyagát.

E tájkonferencia keretében került sor a *megyei ifjúsági honismereti szakkörök első találkozójára*, melyet a sátoraljaújhelyi Kossuth Gimnázium fennállásának 10. évfordulóját ünneplő *Kazinczy* köre rendezett. A jubiláló szakkör köszöntése után hangulatos néprajzi vetélkedőre került sor, majd a megyei szakkörök jelenlévő képviselői számoltak be röviden tevékenységükről. A Művelődési Központban rendezett kiállítás ismét meggyőzhette a résztvevőket a megyében megjelent honismereti kiadványok változatosságáról.

4.

„E világ minden zugolyái közt, ob
Széphalom, nékem te nevelsz leginkább”

A *Kazinczy* emléke előtt tisztelgő ünnepségsorozat záróeseményeként november 22-én a *nemzeti emlékhelyek* témájában szervezett konferenciát a városi tanács, valamint a Hazafias Népfront megyei bizottsága. *Hegy* Imre országgyűlési képviselő megnyitójában meggyőzően bizonyította, *mennyire fontos egy harmonikus társadalom életének a szűkebb hazához való kötődése*. Konkrét példákkal utalt arra, hogy *Kazinczy* földjén jól sáfárkodnak irodalmi és történelmi emlékeinkkel.

Lengyel Dénes sokoldalúan kifejtette az irodalmi emlékhelyek létesítésének és fenntartásának kérdéseit, megemlítve a hely varázsát, Borsod-Abaúj-Zemplén élenjáró munkáját az irodalmi hagyományok teremtésében és feltárásában. Példákkal bizonyította, hogy a háttér, az emberi vonások ismerete mennyire növeli az irodalomtörténetírás hitelét: Íróink vélekedését is idézte erről. *Kazinczy* például azt javasolja, hogy minden írónak le kell festetnie magát egy panteon számára, ez is emlékhely lett volna. Részletesen foglalkozott a gyűjtés, a

³ A *sulyom* vizenővény, melynek érdekes formájú, lisztes gyümölcse valaha csemegének számított. Mocsaras területeinken még élhetnek egykori gyűjtésének és fogyasztásának emlékei. — A *fuvász* szó magyarázatát és változatait (vidékenként más-más formában élhet), olvasóinktól várjuk. Az erre vonatkozóan gyűjtött jó adatokat közölni fogjuk a Honismereti Híradóban. (Szerk.)

megőrzés és a népszerűsítés feladataival, formáival; így fontos elvi és gyakorlati útmutatást adott a konferencia résztvevőinek.

Morvay Péter előadása a nemzeti emlékhelyek ügyét egész közművelődésünk szempontjából jellemezte, s figyelmeztetett: *a bonisméleti mozgalom sokat tehet azért, hogy a nemzeti emlékhelyek igazi élő tartalmat kapjanak.* Az intenzívebb munka megalapozásához szükséges az emlékhelyek számbavétele, a helyi hagyományok és kezdeményezőkézség felmérése, a szakmai feltételek biztosítása, a nevelőhatás kiaknázásának szorgalmazása.

A felkért hozzászólók a helyi eredményekről és lehetőségekről adtak számot.

E konferencia keretében adták ki Sátoraljaujhely város Tanácsa *Kazinczy* tiszteletére kiírt pályázatának díjait.⁴ A zsüri nevében *Debrecezeni* Tibor szólott arról, hogy az irodalmi színvonalú összeállításokra kiírt meghívásos pályázat igen jelentős, vonzó és példamutató. Igen jó időben került rá sor: klasszikus örökségünkre irányítja a figyelmet.

A *Kazinczy*-ünnepségek során többször is felvetődött egy, a város és környéke történetét, értékeit gyűjtő és bemutató múzeum létesítésének lehetősége. A rendezvények ennek előkészítéséhez is használható elvi és erkölcsi alapot adtak.

A sátoraljaujhelyi ünnepségsorozat ihletője *Kazinczy* jubileuma volt. Eredményei biztosítanak afelől, hogy a város és vonzáskörzete kulturális életét nemcsak alkalomszerűen sikerült megpezsdíteni, élénkíteni újabb színekkel, hanem *Kazinczy* eleven emléke hosszabb időre is kisugárzik.

Kováts Dániel

MEGJEGYZÉS

Bár a fenti beszámolót csak most tudjuk közölni, mondanivalója egyáltalán nem évült el. A benne ismertetett eseménysorozat — és maga a cikk — példamutatóan tükrözi, hogy egy nemzeti emlékhely hogyan sáfárkodhat múltjának szellemi kincsével.

Szerk.

⁴ A pályázat megosztott első díját *Éles Béla*, a tatabányai Művelődési Ház igazgatója és *Bácskai Mibály* szentesi tanár nyerte. (Északmagyarország, 1971. nov. 23. sz. — Szerk.)